

– آداب سفر – و احكام آن

شركاء التنفيذ :

المحتوى الإسلامى

رواد التراجم

بيان الإسلام

دار الإسلام

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع
الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص

- Tel : +966 50 244 7000
- info@islamiccontent.org
- Riyadh 13245-2836
- www.islamiccontent.org

الحمد لله رب العالمین،
والصلاة والسلام علی نبینا
محمد، وعلی آله وصحبه
أجمعین .

اما بعد:

این، رسالهٔ **مختصر در مورد**
آداب و احکام سفر است، که
در آن سعی کرده‌ایم بیشتر
آنچه مسافر به آن نیاز دارد را
بیان کنیم .

از درگاه الله متعال می‌خواهیم
که این عمل را خالصانه برای
ذات مقدسش قرار دهد، و همه
مسلمانان را از آن بهره‌مند
سازد .

انجمن محتوای
اسلامی به زبان‌ها

آداب سفر و احكام آن

هر کسی به نیت حج یا دیگر عبادات سفر می‌کند، باید به موارد زیر توجه ویژه داشته باشد:

۱

در انتخاب زمان سفر، وسیله نقلیه، همسفر و جهت مسیر (اگر راه‌های گوناگون موجود باشد)، از پروردگار متعال طلب خیر (استخاره) نماید، و در این امور با اهل تجربه و صلاح مشورت کند.

اما درباره حج و عمره، بی‌شک این دو، نیکی بی‌چون و چرایی هستند. روش طلب خیر (استخاره) چنین است که دو رکعت نماز بجا آورده، سپس دعایی را که از پیامبر صلی الله علیه و سلم روایت شده است، بخواند.

اول: آداب سفر

بر هر حاجی و عمره کننده واجب است که حج و عمره خویش را تنها برای الله متعال و تقرب به درگاه او به جا آورد،

۳

و از قصد به دست آوردن متاع ناچیز دنیا، فخر فروشی، کسب لقب ها یا ریا و شهرت طلبی بپرهیزد؛ چرا که این امور سبب بطلان عمل و عدم پذیرش آن می گردد.

الله متعال فرموده است:

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

بگو: من فقط بشری مانند شما هستم که به من وحی می شود که معبودتان، معبود یکتاست. پس کسی که به لقای پروردگارش امیدوار است باید که کار پسندیده ای انجام دهد، و در پرستش پروردگارش کسی را شریک نیاورد).

و در حدیث قدسی آمده است:

”من بی نیازترین شرکا از شرک هستم، هر کس عملی انجام دهد که در آن با من کسی دیگر را شریک نماید، او را با شرک اش رها می کنم“

بر هر حاجی و عمره کننده واجب است که پیش از آغاز سفر، احکام عمره، حج و آداب سفر را بیاموزد،

۳

تا مبادا واجب را ترك کند، و یا در دام حرامی گرفتار آید، پیامبر صلی الله علیه و سلم فرموده اند.

” برای کسی که الله اراده خیر بکند
به او فهم دین می دهد “

بر حاجیان و عمره گزاران واجب است که مال حلال را برای حج یا عمره خود برگزینند؛

۴

زیرا الله متعال پاکیزه است و جز پاکیزه را نمی پذیرد، و مال حرام سبب عدم استجابت دعا می شود.

توبه از همه گناهان و نافرمانی ها واجب است و اگر حقی از مردم نزد اوست، باید آن را بازگرداند و از آنان طلب بخشش کند؛ خواه این حق مربوط به آبرو، مال یا هر چیز دیگری باشد.

۵

مستحب است مسافر وصیتنامه

خود را همراه با دارایی ها و بدهی های که بر دیگران دارد و یا از دیگران بر او است را بنویسد؛ همانگونه که پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند:

۶

” برای مسلمانی که چیزی برای وصیت دارد، جایز نیست
دو شب بر او بگذرد و وصیت نامه اش را ننوشته باشد “

و بر آن گواه بگیرد، قرض هایش را بپردازد، و امانت ها را به صاحبانشان بازگرداند یا از آنان اجازه نگهداری آن ها را بگیرد.

مستحب است مسافر در انتخاب همنشین صالح تلاش نماید، و دقت کند که همراه او از طلبهء علوم شرعی باشد؛

چرا که این کار از عوامل توفیق او و جلوگیری از بروز اشتباهات در سفر، حج و عمره می باشد؛ همان گونه که پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند:

هرکسی بر دین و آیین دوست خویش است؛ پس باید هریک از شما بنگرد با چه کسی دوستی و همنشینی دارد

ولقوله صلی الله علیه وسلم :

جز با مؤمن دوستی و همنشینی مکن و غذایت را جز پرهیزگار نخورد

برای مسافر مستحب است که قبل از رفتن
با خانواده، فامیل، همسایه‌ها و دوستاش
خداحافظی کند،

پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«اگه کسی می‌خواهد برای سفر
برود، به کسانی که جا می‌گذارد،
بگوید: شما را به الله می‌سپارم،
ذاتی که امانتش ضایع نمی‌شود»

و پیامبر صلی الله علیه وسلم هرگاه قصد سفر می‌کرد،
هنگام خداحافظی به یارانش می‌فرمود:

«دین، امانت، پایان عمل
ات را به الله می‌سپارم»

برای کسانی که قصد سفر داشتند و از او صلی الله علیه
وسلم توصیه می‌خواستند، ایشان می‌فرمودند:

«الله متعال برای تو تقوا عنایت فرماید،
و گناهانت را ببخشد، و هر کجا که
هستید، خیر را برای تو آسان کند»

مردی که قصد سفر داشت نزد پیامبر صلی الله علیه وسلم آمد و گفت: ای رسول الله مرا نصیحت کن، فرمود:

تو را به تقوی الله و تکبیر گفتن در هر مکان بلندی توصیه می کنم

و چون رفت فرمود:

الهی زمین را بر او آسان و کوتاه و سفر را بر او راحت گردان

وی صلی الله علیه وسلم در سفر زنگ، آلات موسیقی، و سگ را با خودش در سفر نمی برد؛

۹

بنابر حدیث ابوهریره رضی الله عنه که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«ملائکه با گروهی که در بین آنها سگ و زنگ است، همراهی نمی کنند»

رگاہ می خواست با یکی از همسرانش
مسافرت کند، اگر بیش از یک زن داشته
باشد، در میان آنان قرعه انداخته و نام هر
کسی که در قرعه یافتد با او برود؛
در حدیث عایشه رضی اللہ
عنها چنین آمده است:

هرگاه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قصد سفر
داشت، بین همسرانش قرعه می انداخت و قرعه به
نام هریک از آنها می افتاد با ایشان همسفر می شد.

مستحب است در صورت امکان،
روز پنجشنبه سفر نماید؛

بنابر انجام آن از سوی
او صلی اللہ علیہ وسلم.
کعب بن مالک رضی
اللہ عنه می فرماید:

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
جز روز پنج شنبه به ندرت
به مسافرت می رفت

مستحب است دعای خروج از خانه را هنگام سفر و غیره بخواند، پس هنگام خروج از خانه بگوید:

به نام الله، به الله توکل کردم، بر الله توکل کرده ام و هیچ نیرو و توانی جز به یاری الله نیست، بارها! به تو پناه میبرم از آن که گمراه شوم یا گمراه گردانم، از آن که بلغزم یا لغزانیده شوم، از آن که ستم کنم یا بر من ستم روا دارند، و از آن که نادان باشم یا بر من نادانی روا دارند.

مستحب است در صورت سوار شدن بر مرکب، ماشین، هواپیما و سایر وسایل نقلیه، دعای سفر را بخواند و بگوید:

«الله بزرگ است، الله بزرگ است، الله بزرگ است، پاک و منزّه است کسی که این [وسیله] را در خدمت ما گماشت و [گرنه] ما خود توان این کار را نداشتیم؛ و ما به پیشگاه پروردگاران بازمی گردیم. یا الله، مادر این سفر از تو نیکی و پرهیزگاری و عملی که می پسندی درخواست می کنیم. یا الله، این سفر را بر ما آسان بگردان و دوری راه را برای ما کوتاه بفرما. یا الله، تو همراه و یاورم در سفر و جانشینم در خانواده ام هستی. یا الله، از سختی های سفر و دیدن مناظر غم انگیز و پیش آمدهای ناگوار در مال و خانواده ... به تو پناه می آورم.»

(۱) وعشاء السفر: شدت و سختی آن. الإقصاد عن معانی الصحاح (۴/ ۲۸۴).

(۲) ظاهر بد و شکسته از غم و اندوه. الإقصاد عن معانی الصحاح (۴/ ۲۸۴).

(۳) (المنقلب): عبارت از بزرگشت است. الإقصاد عن معانی الصحاح (۴/ ۲۸۴).

برای او مستحب است
که به تنهایی و بدون
همراه سفر نکند؛

۱۴

بنابر این قول پیامبر صلی الله علیه

«اگر مردم آنچه را که من از
تنهایی می دانم می دانستند،
هیچ سوارکاری تنها در
شب سفر نمی کرد»

۱۵

”

مسافران از میان خود یک
تن را منحیث امیر برگزینند؛

تا سبب اجتماع، اتفاق، و
نیل مقصود گردد،

پیامبر صلی الله علیه وسلم می فرماید:

«هرگاه سه نفر رهسپار سفر
می شوند، باید یکی از
خودشان را امیر قرار دهند»

“

باید بر انجام واجبات الهی و
ترک محرّمات پایبند باشد و
خُلق نیکو پیشه کند،

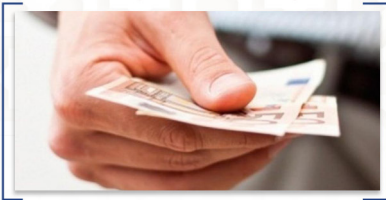
۱۷

به نیازمندان یاری رساند، علم خود را در اختیار
جویندگان و کسانی که به آن نیاز دارند بگذارد، و در
مال سخاوت ورزد تا آن را در راه مصالح خود و
برادران دینی و رفع نیازهایشان خرج نماید.

همچنین شایسته است هزینه و مایحتاج
سفر را به اندازه کافی فراهم آورد،

IV

چرا که امکان دارد نیازهای پیش بینی نشده
رخ دهد یا شرایط دگرگون شود.

وینبغی أن یكون فی ذلك كلّه در تمام این
امر باید با چهره ای گشاده، الوجّه،

۱۸

روان آرام، بکوشد تا شادی را به همراهانش هدیه کند؛ و با
خوشرویی و مهربانی، محبوب دلها گردد.

و به نیکوترین
روش با آنها رفتار
کند، تا احترام و
جایگاه والایی در
دل‌هایشان بیابد.

همچنین باید بر
خشونتِ همراهان و
مخالفتِ شان با
نظراتش شکیبایی کند،

۱۹

مستحب است که وقتی
مسافران در جایی پایان
می‌شوند، باید کنار
یکدیگر قرار بگیرند،

۲۰

برخی از اصحاب پیامبر صلی الله علیه وسلم زمانی که در جایی پایان می‌شدند، در دره‌ها و گذرگاه‌های کوهستانی پراکنده می‌شدند،

لذا رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود:

«پراکنده شدن شما در این کوه‌ها و دره‌ها،
نتیجه‌ی وسوسه و فریب شیطان است»

از آن پس مردم کنار یکدیگر قرار می‌گرفتند، حتی اگر
جامه‌ای بر آنها پهن می‌شد، برای آنان کافی بود.

مستحب است که وقتی در سفر و یا خانه یی دیگری پایان شدند، با دعای که از او صلی الله علیه وسلم ثابت است بخواند:

۳۱

اگر این را بخواند، تا زمانی که از آن خانه خارج نشده، چیزی به او آسیب نمی رساند.

(پناه می برم به کلمه های کامل الله از شر آنچه آفریده است)

مستحب است در سربالایی ها الله اکبر بگوید، و هنگام پایین آمدن به سراشیبی ها و دره ها سبحان الله بگوید، جابر رضی الله عنه می گوید:

۳۲

و نباید صدای خود را برای گفتن تکبیر بلند کنند، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود:

«هرگاه از سربالا می رفتیم، «الله اکبر» می گفتیم و چون از سراشیبی پایین می رفتیم، «سبحان الله» می گفتیم.»

ای مردم، بر خود رحم کنید (و صدای تان را پایین بیاورید)؛ زیرا شخص ناشنوا و غایبی را نمی خوانید؛ بلکه الله با شما بوده و شنوای نزدیک است

مستحب است سفر را شب آغاز نماید، به ویژه در اول شب؛ زیرا پیامبر صلی الله علیه وسلم می فرماید:

۳۳

در شب حرکت کنید؛ زیرا زمین در شب، در هم پیچیده و کوتاه می شود

مستحب است در سفر دعاهای زیادی بخواند

۳۴

زیرا پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده اند:

«بی گمان سه دعای
مستجاب وجود دارد
که در پذیرفته شدن
آنها شکی نیست:
دعای مظلوم، دعای
مسافر و دعای پدر [و
مادر] بر علیه فرزند.»

۱ مسافر بايد

مراقب طهارت خود باشد، برای نجاست کوچک وضو بگیرد، و برای جنابت غسل کند.

۲ اگر آب به دسترس نبود

و یا آب کمی داشته باشد که برای خوردن و آشامیدن به آن نیاز باشد، در این صورت باید تیمم کند.

با دستان خود
به زمین بزند،
سپس رو و
دستان خود را با
آنها مسح کند.

۳ چگونگی تیمم:

۴ پاکی تیمم پاکی ای موقتی است

بنابر این هرگاه آب یافت شود، تیمم باطل می‌گردد و استفاده از آب بر او واجب می‌شود، اگر کسی به سبب جنابت تیمم کند و سپس آب بیابد

بر او واجب است غسل جنابت به جای آورد،
و اگر به جهت قضای حاجت (غائط) تیمم نماید
و آب بیابد، وضو گرفتن بر او واجب می شود.
و در حدیث آمده است که:

«خاک پاک وسیله ای است برای وضوی هر مسلمان
(که می تواند با آن وضو بگیرد) هر چند این عمل تا ده
سال ادامه یابد (و آبی نیابد)، پس چون آب یافت، باید
پوستش را در تماس با آن قرار دهد، این بهتر است».

5 مسح بر روی پاپوش ها (موزه ها)

با استناد به کتاب الله، سنت و اجماع اهل سنت مشروعیت دارد.

7 شرایط مسح بر پاپوش ها (موزه ها) و امثال آنها:

پوشش
آنها محل
واجب (تا
بجلیک) را
پوشاند

پوشیدن
آنها پس از
طهارت
انجام گیرد.

پاپوش یا
جوراب
باید مباح
و پاک
باشد.

مسح تنها در حَدَث اصغر
(وضو) جایز است، نه در
جنابت یا مواردی که
غسل واجب می‌کند.

مسح در زمان مشخص
شرعی انجام شود؛ برای مقیم
یک روز و شب، و برای
مسافر سه روز و شب، این
مدت به نظر صحیح از زمان
اولین مسح پس از بی وضویی
آغاز می‌شود و برای مقیم
پس از ۲۴ ساعت
و برای مسافر پس از ۷۲
ساعت پایان می‌یابد.

مسح بر پاپوش‌ها (موزه‌ها) در سه موارد باطل می‌شود:

۱ وقوع بی‌نپاکی که غسل را واجب می‌کند (مانند جنابت) که در این صورت مسح باطل شده و غسل باید صورت گیرد.

۲ در آوردن پاپوش‌ها (موزه‌ها) پس از مسح بر آنها.

۳ به پایان یافتن مدت تعیین‌شده شرعی، مسح باطل می‌گردد.

* * *

۱ کوتاه کردن نماز (قصر) در سفر بهتر از اتمام آن است

هر چند اگر مسافر نماز چهار رکعتی را کامل
(چهار رکعت) بخواند، نمازش صحیح است،
ولی عمل به شیوه برتر را ترک کرده است.

۲ مسافر هنگامی می تواند نماز را کوتاه (قصر) بخواند که از تمام خانه های روستا یا شهر خود خارج شود

این نظر اکثر علمای اهل سنت است.

سوم: احکام قصر نماز در سفر

۳

اگر پس از داخل شدن وقت نماز
سفر را آغاز کند، می‌تواند
نماز را کوتاه بخواند
زیرا پیش از پایان وقت نماز، مسافر شده است.

ع و اما جمع

بین نماز
ظهر و عصر

و

مغرب و
عشاء

در سفر و هنگام نیاز (مانند ادامه سفر) سنت است، در این
حالت، مسافر می‌تواند بنا بر مصلحت خود، جمع تقدیم (خواندن
هر دو نماز در وقت اول) یا جمع تأخیر (خواندن هر دو نماز در
وقت دوم) را انجام دهد.

0 اگر مسافر نیازی به جمع کردن نداشته باشد

(مانند توقف در مکانی که قصد حرکت پیش از وقت نماز دوم را ندارد)، بهتر و اولی عدم جمع کردن نمازها است؛ به همین دلیل، پیامبر **صلی الله علیه وسلم** در حجة الوداع هنگام توقف در منی، نمازها را **جمع نکردند**؛ چرا که نیازی به آن نبود.

7 نمازهای نفلی

مسافر می‌تواند همانند مقیم، نمازهای نفلی مانند نماز ضحی، قیام شب، وتر و دیگر نوافل غیر از نوافل راتبه ظهر، مغرب و عشاء را به جای آورد، سنت آن است که نوافل راتبه این نمازها خوانده نشود.

V خواندن نماز نفلی بر مرکب

(هواپیما، موتر، کشتی و...) در سفر جایز است، اما برای نماز واجب باید از مرکب پیاده شد، مگر در صورت ناتوانی.

نماز مسافر که عقب امام مقیم می ایستد صحیح است

و مسافر باید نماز را همانند امام خود کامل بخواند، خواه تمام نماز را درک کرده باشد، خواه یک رکعت یا کمتر، و حتی اگر در تشهد آخر پیش از سلام به امام بپیوندد، باز هم نمازش را باید کامل بخواند، این نظر صحیح در میان آرای علماست.

۱ در بازگشت عجله کند و بدون ضرورت در سفر برای مدت طولانی نماند؛

چنانکه پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: (سفر پاره ای از عذاب است؛ زیرا انسان را از خوردن و نوشیدن و خوابیدن باز می دارد، بنابراین هر یک از شما هدفش از سفر را به انجام رساند، هرچه زودتر نزد خانواده اش باز گردد).

بیفزاید (مادر حالی باز می گردیم که توبه کنندگان، عبادت گزاران و ستایش گران پروردگاران هستیم)

۲ و هنگام بازگشت به سرزمینش هنگام سوار شدن بر مرکب، دعای سفر بخواند و این را

۳

مستحب است پس از بازگشت از سفر آنچه از پیامبر صلی الله علیه وسلم ثابت شده است بگوید که وقتی از غزوه، یا حج یا عمره برمی گشت در سر بلندی سه بار تکبیر گفته و می فرمود:

(هیچ معبود برحقى جز الله نیست، یکتاست و شریکی ندارد؛ فرمان روایی و حمد و ستایش ویژه ی اوست و بر هر چیزی تواناست. ما باز می گردیم و توبه کنندگان، عبادت گزاران و ستایش گران پروردگاران هستیم. الله به وعده اش وفا کرد و به بنده اش یاری رساند و به تنهایی همه ی گروه ها(ی کفر) را شکست داد).

هرگاه سرزمین خود را مشاهده
نماید مستحب است این را بگوید:

ع

(ما باز می گردیم و توبه کنندگان، عبادت گزاران و ستایش گران پروردگاران هستیم.)

این دعا را تکرار نماید تا این که وارد سرزمین خود شود، چنانچه رسول الله صلی الله علیه وسلم انجام داده است.

اگر مدت زیادی از خانه دور
بوده باشد، از طرف شب نباید
وارد خانواده اش گردد

و

از طرف شب نباید وارد خانواده اش گردد، مگر این که آنان را از وقت قدوم خود شب هنگام آگاه نموده باشد؛ چون پیامبر صلی الله علیه وسلم از این امر نهی کرد، جابر بن عبدالله رضی الله عنهما می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه وسلم مرد را از ورود به خانواده اش در شب هنگام منع کرده است

از جمله حکمت در آن این است که در روایتی دیگر توضیح داده شده است:

(تاموی ژولیده خود را شانه کند،
و موی های زائد خود را بترشد)^(ع)

(ع) (الشعثة): کسی که روغن و شانه را برای مدت طولانی استفاده نموده باشد، و (الاستحداد): استعمال آهن، و (المغیبة): کسی که شوهرش غایب باشد. التحرير فی شرح صحیح مسلم - الأصبهانی (ص ۲۹۲).

و در روایت ديگر:

(رسول الله صلى الله عليه وسلم مرد را منع نمود که شب هنگام وارد خانه خانواده اش گردد تا اين که بر آنان شک نموده و آنان را به خيانت متهم نمايد، و يا عيب جويی نمايد).

مستحب است کسی که از
مسافرت می آید از مسجد
کنار خود شروع کند و در
آنجا دو رکعت نماز بخواند؛

7

چنانچه پیامبر صلى الله عليه وسلم انجام داده اند

برای مسافر مستحب است، هنگام بازگشت از سفر با فرزندان خانواده و همسایه گان اش که به استقبالش می آیند نرمی و نیکی کند

از ابن عباس رضی الله عنه روایت است که گفت: هنگامی که پیامبر صلی الله علیه وسلم به مکه رسید، جوانان بنی عبدالمطلب از او استقبال کردند، پس یکی را در آغوش و دیگری را پشت سر خود حمل نمود، و عبدالله بن جعفر رضی الله عنه می گوید:

هرگاه رسول الله صلی الله علیه وسلم از سفر برمی گشت ما را ملاقات می کرد، و مرا و حسن و یا حسین را ملاقات می کرد و یکی از ما را در آغوش خود و دیگری را پشت سر خود حمل می نمود تا اینکه وارد مدینه شدیم).

هدیه دادن مستحب است، زیرا دلها را صفا بخشیده و کینه زدایی می کند

مستحب است که هدیه پذیرفته شود، و در مقابل آن ثواب حاصل می شود، و بدون مانع شرعی نباید رد شود؛ از این رو پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است:

(برای همدیگر هدیه بدهید تا همدیگر را دوست بدارید).

هدیه سببی از اسباب محبت بین مسلمانان است.

اگر مسافری به سرزمین خود بازگردد، مستحب است که او را در آغوش بگیرید؛

۹

زیرا از اصحاب پیامبر صلی الله علیه وسلم ثابت شده
است چنانچه انس رضی الله عنه می فرماید:

(هنگام ملاقات با هم دست می دادند،
و چون از سفر بر می گشتند همدیگر
را در آغوش می گرفتند).

تعرف على الإسلام

بأكثر من 100 لغة

موسوعة الأحاديث النبوية
HadeethEnc.com

ترجمات متقنة للأحاديث
النبوية وشروحها بأكثر من
لغة (60)

بيان الإسلام
byenah.com

مواد منتقاة للتعريف
بالإسلام وتعليمه بأكثر
من (120) لغة

موسوعة القرآن الكريم
QuranEnc.com

ترجمات متقنة لمعاني
القرآن الكريم بأكثر من
لغة (75)

موسوعات وخدمات إسلامية باللغات
s.islamenc.com

للمزيد
من المواقع الإسلامية
بلغات العالم

محتوى الإسلام
islamcontent.com

مواد إسلامية متنوعة
وشاملة بأكثر من (125)
لغة

ضيوف الرحمن
hajjumrh.com

مواد منتقاة للحجاج
والمعتمرين و الزوار
بلغات العالم

جمعية خدمة المحتوى
الإسلامي باللغات

ضيوف الرحمن
hajjumrh.com

